

Svojega znanja ne more nihče pomnožiti z uganjanjem, ampak le z učenjem. Citajte "Proletarca".

PROLETAREC

"Proletarec" je razširjen med najrazumejše čitatelji slovenskega tiska v Ameriki. Citajte ga tudi vi.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

OFFICIAL ORGAN OF JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

STEV.—NO. 1137

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL., 27. JUNIJA (JUNE 27.) 1929

Published Weekly at 3639 W. 26th St.

LETO—VOL. XXIV.

SPRAVA CERKVE Z VLADO V MEHIKI

LOČITEV CERKVE OD DRŽAVE OSTANE V VELJAVI

Veronauk zabranjen tudi v bodoče v vseh javnih in privatnih šolah; dovoljen je samo v cerkvah in župniščih

Vloga Amerikancev v pogajanjih

Vojna katoliške cerkve v Mehiki proti revoluciji, s čemer se označuje preporod mehiškega ljudstva, traja že dolgo. Svoj začetek ima v letu 1822, ko je bila sprejeta postava, katera je vladi dovoljevala konfiscirati cerkvene fondse za državne potrebe. V vojni z Zd. državami l. 1846 je predsednik Gomez izdal odlok za osvojitve cerkvenih posestev, na katera naj bi se dobilo posojilo v vsoti 8,000,000 pesov (okrog \$4,000,000).

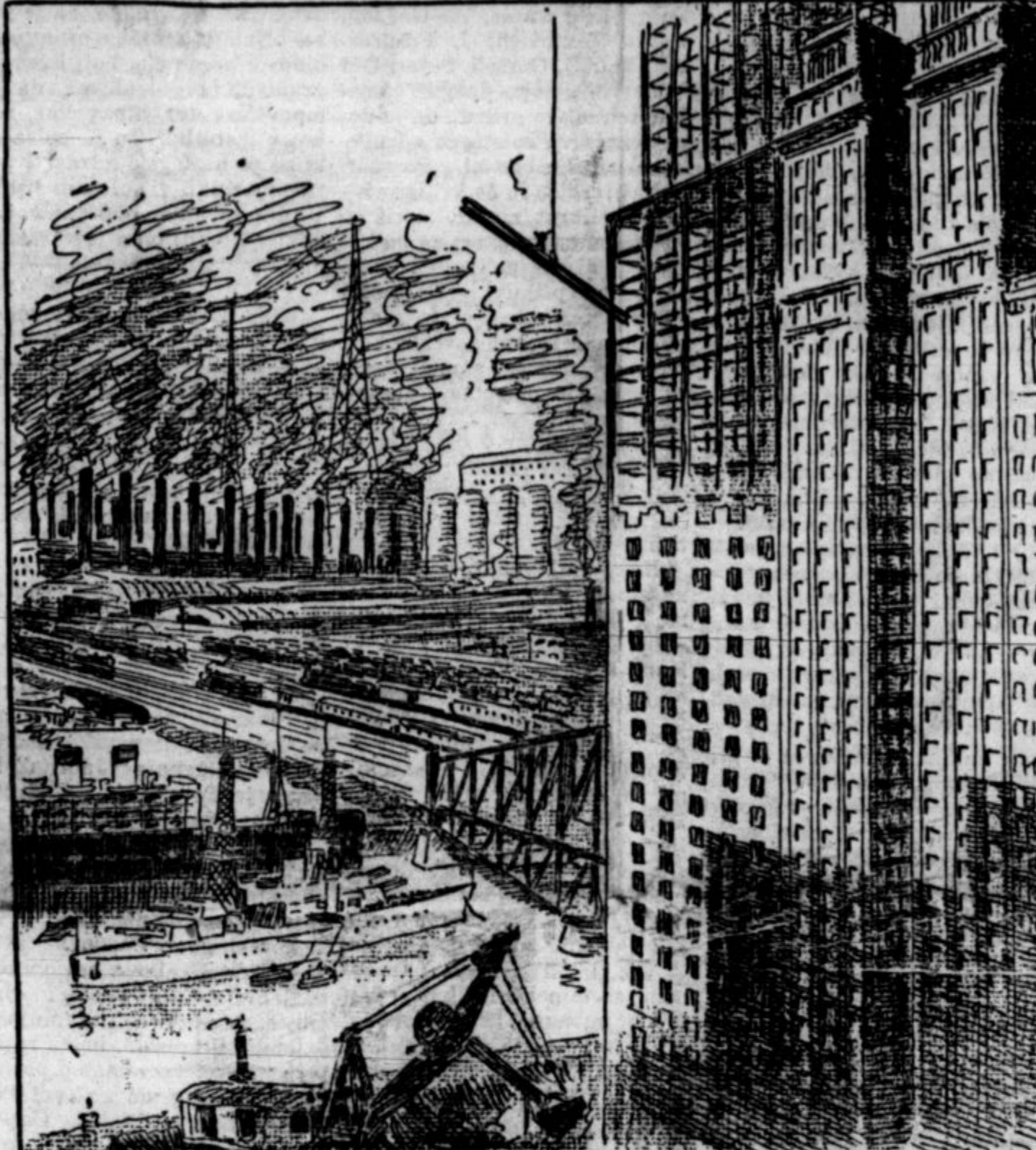
Pod provizoričnim predsednikom Emilios Portes Gilom so se začela pogajanja za spravo. Javnosti je bil doseženi sporazum sporočen v mehiškem glavnem mestu dne 21. junija. Potrdil ga je tudi papež. Določa med drugim, da ločitev cerkve od države ostane, in tudi zakon glede registracije duhovnikov ostane v veljavi, s to razliko, da bodo višji cerkveni zvečeniki odločevali, kateri duhovniki naj se registrirajo za odgovorne funkcionarje.

Veronauk v ljudskih in privatnih šolah je prepovedan tudi v bodoče, dovoljen pa je v cerkvah in striktno cerkvenih zavodih, ki pa ne smejo imeti značaja ljudskih šol, v katerih se poučujejo tudi drugi predmeti. Državni upravniki cerkva so dobili nalog, da vzamejo inventar ter cerkve izročijo v upravo duhovščini, ki bo v njih obnovila versko službo. Skofje, ki so vodili pogajanja za cerkev, so izjavili, da se bodo verniki v bodoče ravnali po ustavi, toda prizadevali si bodo z ustavnimi metodami izboljšati spremembo konstitucije v toliko, da se reši sedanjih restrikcij. Pri pogajanjih je veliko posredoval amer. poslanik Morrow ter ameriška katoliška duhovnika Edmund A. Walsh in John J. Burke, katera je delegiral za svoja pooblaščenca vaticana. Morrow je posredoval v interesu ameriških industrialcev in finančnikov.

Pogodba ne ugaja ekstremnemu krilu mehiških svobodomislicev, niti ne cerkvi. Slednja jo je sprejela, ker ji ni kazalo drugače, vlada pa, ker je cerkev izpredvidela, da zmaga iz docela ne more in je bila pripravljena mnogo popustiti, kar l. 1926 ni hotela. Za nadaljno odvzetje cerkvenega vpliva je potrebno več šol, kajti le izobraženo ljudstvo bo znalo prisiliti cerkev, da se povsne iz srednjeveških niz in na modernejše stopnje.

ČEMU
se tolikokrat v raznih krogih pojavlja želja, ali prerokovanje, da Proletarec vsak čas preneha? Vi, ki ga citate, ki mu sledite, ki agitate zanj, odgovorite na to željo nasprotnikov Proletarca s povečano agitacijo za svoj list.

STVARSTVO DELA

Velika mesta, industrija, prometna sredstva, vse je plod uma in fizičnega dela. Ogrorna, neprecenljiva so bogastva, ki jih ustvarja delo. In pride čas, ko bodo plodovi služili onim, ki jih ustvarjajo.

NORMAN THOMAS KANDIDIRA ZA NEWYORSKEGA ŽUPANA

Velika socialistična kampanja v teku

Socialistična stranka mesta New York je izven milvauske edina, ki je politično močna, ob enem pa v prošlih par letih nagloma napreduje. V lanskih predsedniških volitvah je odadala izmed vseh strankinih stojank proporcno največ glasov za socialistične kandidate. Newyorški socialisti imajo tednik "New Leader", ki je eden najboljših urejenih delavskih listov v Zedinjenih državah in velja za strankino centralno glasilo. Peoples House, kjer so socialistični uradi ter Randova šola socialnih znanosti, je ustanova, ki daje stranki velike možnosti za razmah, ob enem vzgaja agitatorje, ki razumejo gospodarske probleme ter znanstveni socializem.

To leto bodo v največjem ameriškem mestu občinske volitve. New York je tradicionalno pod kontrollo ene najbolj koruptnih političnih mašin, kar jih pozna ta dežela. Znana je pod imenom Tammany in pripada demokratski stranki. Paradirostnik z radikalnimi gesli, toda v praksi je vedno na strani velikih korporacij in njeni mestni uradniki so zapleteni v vsakovrstne graft, ki sega v milijone dolarjev. Socialistična stranka je bila že zastopana v mestnem svetu in v zakonodajni države New York, toda v medvojni histeriji

so ji bili uradi odvzeti, njeno časopisje uničeno in s preganjanji ter provokacijami so ji bile organizacije skoro uničene. Šele v poslednjih letih si je stranka v New Yorku toliko opomogla, da so postali nanjo zopet pozorni tudi nasprotniki. Njene nominacijske konvencije 15.-16. junija se je udeležilo 150 delegatov ter več sto gostov. Dvorana, v kateri se je vršilo zborovanje, je bila okinčana s kampanjskimi letaki angleške delavske stranke, ki so bili izdani v barvah in so umetniška dela svoje vrste. Med zborovalci je vladalo navdušenje od začetka do konca. Na čelu socialistične liste so Norman Thomas, ki je kandidat za župana, Charles Solomon, kandidat za kontrolerja in Algeron Lee, kandidat za predsednika mestnega sveta. Vsi trije so bili nominirani soglasno. Po nominacijah so sledile ovacije ter petje Internacionalne in drugih delavskih pesmi.

Program socialistične stranke za te municipalne volitve je dokument, katerega je skozi več tednov sestavljali poseben odbor izmed najiskusnejših newyorških sodrugov. Peča se z vsemi problemi tega velikega svetovnega mesta in navaja remedure, kakršnih se bi poslužila socialistična administracija (Nadaljevanje na 7. strani).

PROGRESIVNA DELAVSKA AKCIJA ZA PREOBROT V AMERIŠKEMU UNIONIZMU

Organizirano borbo proti taktiliki vodstva A. F. of L. so podvzeli socialisti in napredni voditelji unij.

Mnogo zanimanja vzbujajo organizacija progresivnih unijskih voditeljev in socialistov, ki je bila ustanovljena na konferenci v New Yorku prve dneve junija. Izmed odgovornih članov socialistične stranke so v njenem odboru James H. Maurer, Norman Thomas in James Oneal, razen teh pa so člani socialistične stranke tudi mnogi reprezentanti unij. Zastopane so skoro vse. Naloga te organizacije je, širiti v unijah kampanjo militantnega delavskega unionizma, in pri tem pobijati onega, ki ga zastopa eksekutiva Ameriške delavske federacije pod intelektualnim vodstvom Matthew Wolla.

Tako združenje delavskih vodij in učiteljev z naprednimi in socialističnimi tendencami je bilo nujno potrebno, ako hočemo, da ameriški unionizem docela ne razpade in bi živel, le še v nekaterih mestih v krožku stavbinskih, tiskarskih in drugih izučenih delavcev. Toda ker je A. D. F. oslabljena že v splošnem, se sile kapitalizma zaganjajo tudi v te navidezno močne postojanke ter jim izpodbijajo tla, medtem pa oficijelna birokracija A. D. F. ljubimkuje s kapitalisti na raznih "prijateljskih sestankih" in pa v organizaciji, ki operira proti delavstvu pod lažnjivo prijateljsko masko "Nat'l Civic Federation". Zvezli industrialcev se je že v veliki meri posrečilo približati unije Ameriške delavske federacije mišljenju in modelu, v kakršnem operirajo kompanijske unije.

Samo okrog 5 odstotkov ameriških delavcev je v strokovnih organizacijah. To je zasluga okorele taktike vodstva A. F. of L. Kakšne metode priporoča Konferenca za delavsko progresivno akcijo, da se temu odpomore? V prvi vrsti, ona bo sistematizirala vzgojevalno kampanjo med članstvom unij, da se ga pridobi za taktiko, kakršna je v interesu delavstva potrebna. Preobrat v ameriškem unionizmu mora priti od spodaj navzgor. Dokler bo članstvo brezbrizno, dokler ne bo vedelo, koga voli v odbore, in dokler bo sledilo demokratskim in republikanskim političarjem, ne moremo pričakovati, da bi začele ameriške unije delavsko misliti in delati. Kon-

"NAZADNJAŠKI" LONDON

Četudi je London veliko mesto, je v primeri z ameriškim vendar zelo starokopiten. Skozi celo leto je bilo v Londonu samo 18 umorov, in roka pravice je zasegla vse morilce. Sedem jih je vsled strahu pred kaznjivo izvršilo samomor, ostali pa so prejeli kazni od sodišča. Toliko umorov, kakor jih ima sedem-milijonski London, ima v enem letu skoro vsako večje čikaško predmestje, da o Chicagu niti ne govorimo.

KONVENCIJA H. B. Z. NI KONČALA V DVEH TEDNIH

Klerikalni vpliv dobil mnogo bitk

Konvencija Hrvatske brat-ske zajednice, ki je začela zborovati 10. junija v St. Louisu, Mo., ni končala svojega dela po dveh tednih zborovanja. Prejšnja konvencija je trajala 18 dni, ta pa je bila končana v tem tednu. Debate na nji so bile skoro v vsaki zadevi zelo dolgotrajne, kot smo že navedli v prejšnjem poročilu. V razpravi o vprašanju, da-li naj se v bodoče glavnim odborikom odvzame pravico glasovanja na konvencijah, so govorili obširno za in proti. Za predlog, da imajo pravico glasovanja, je bilo odanih 115 glasov, proti pa 109. Progresivni blok je glasoval ves proti, toda njegova sebičnost je bila prozorna v tem, da je bil proti zato, ker imajo odborniška mesta večinomno članj nasprotnih mnenj. Ako bi bil proti iz čisto načelnih razlogov, bi zaslužil v marsikakšni stvari priznanje, tako pa odločuje sebičnost in "politika" na eni kot na drugi strani.

Dasi trajajo konvencije H. B. Z. dalj kot katere druge jugoslovske podpore organizacije, želi delegacija prihajati skupaj pogosto. Namesto na vsake štiri leta, je delegacija zaključila, da se bodo v bodoče vršile vsake tri leta. Burne so bile razprave o otroškem zavetišču, ki ga ima H. B. Z. v Des Plainesu, Ill. Z upravo in drugimi stroški stane članstvo že nad tri sto tisoč dolarjev, otrok pa je v njem le okrog petdeset. To so torej naravnost ogromni stroški, in če se bo v SNPJ. kaj kmalu odvijela akcija za zavetišče, naj se odgovorni funkcionarji, vsi iz napak, ki jih je storila pri podobni ustanovi HBZ. Opozicija je kritizirala upravo sirotišča, ki ima uradni naslov "Dječji Dom", izdatke in pa ves početek te akcije. Dasi ni nihče posebno živo zagovarjal način zgradbe, ali vodstva, je bil predlog, da se posestvo proda in s tem zavetišče za otroke ukinje, poražen z veliko večino.

Mnogo buke je bilo o predlogih glede veronauka v otroškem zavetišču. Progresivci vseh struj so bili za ukinjenje pouka o veri v zavodu članstva Zajednice, medtem ko so bili kolaši večinomno za predlog, da se malčke poučuje naprej "v (Nadaljevanje na 5. strani).

KDOR SMATRA,
da mu Proletarec s svojimi poročili in komentarji dela kriticno, lahko odgovori ali argumentira v PROLETARCU

ferenca za progresivno delavsko akcijo naglašja, da je nasprotna dualnemu unionizmu in vsled tega obsoja dualni unionizem komunistov, s katerim so napravili delavstvu mnogo škode. K. P. P. A. hoče, da se unije ne cepijo, nego da se jih pripravlj za združenje po industrijah, da se jih pridobi za organiziranje širokih delavskih množic, ne pa, da se jim zapira vrata, in da začno v politiki delavsko misliti in se oklepiti delavske politike

